

XÂY DỰNG MÔ HÌNH TRƯỜNG HỌC AN TOÀN, THÂN THIỆN, HÒA NHẬP CHO NHÓM HỌC SINH YẾU THỂ

Hà Thị Thu

Học viện Khoa học Xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam

Tóm tắt. Xây dựng mô hình nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể là một mô hình mới mẻ, mang tính chất tổng hợp các mô hình trường học an toàn, trường học hạnh phúc... Mô hình mô hình nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể mang trong đó tính trợ giúp cho học sinh yếu thể thông qua các hoạt động tham vấn, tư vấn tâm lý và công tác xã hội trong trường học. Bài viết tổng hợp các nghiên cứu trước đó về mô hình trường học an toàn, thân thiện để phân tích, lí giải về khái niệm mô hình, nội dung của mô hình, hệ thống cơ sở pháp lí; từ đó đề xuất giải pháp xây dựng mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể.

Từ khóa: trường học an toàn và thân thiện, trường học hòa nhập cho học sinh yếu thể, học sinh yếu thể.

1. Mở đầu

Hiện nay, các mô hình trường học về an toàn và thân thiện, trường học hạnh phúc đã được xây dựng và triển khai ở các trường bậc phổ thông để học sinh các cấp phổ thông được học tập phát triển đầy đủ khía cạnh văn thể mỹ. Tuy nhiên, cũng có có nhóm học sinh yếu thể, học sinh có hoàn cảnh khó khăn thì ko dễ dàng được hòa nhập với môi trường này do những khó khăn từ bên trong của học sinh và gia đình của học sinh đó. Chính vì vậy, việc nghiên cứu và đưa ra mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học yếu thể là vô cùng cần thiết. Xây dựng trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể là một mô hình giáo dục với mục tiêu tổng hợp và đóng vai trò quan trọng trong quá trình đổi mới giáo dục nhân cách, phát triển năng lực cho học sinh. Trong môi trường nhà trường đó, học sinh yếu thể được lắng nghe, được chấp nhận, được tôn trọng, được an toàn và được trợ giúp để phát triển phẩm chất, năng lực của bản thân và được hỗ trợ để khắc phục những khó khăn, bất lợi do hoàn cảnh đem lại. Mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể chính là việc cải thiện điều kiện cơ sở vật chất, tạo động lực học tập tích cực cho học sinh và điều kiện thúc đẩy giáo viên nâng cao chất lượng cách thức giảng dạy phù hợp với học sinh và tiến hành các hoạt động trợ giúp cho học sinh khi các em gặp khó khăn nhất định trong quá trình học tập. Do vậy, nhà trường an toàn, thân thiện, hòa nhập có tác động rất lớn đến sự phát triển thể chất, sự lành mạnh về phẩm chất đạo đức và phát huy năng lực của của các em.

Trong những năm gần đây, xây dựng trường học an toàn, trường học thân thiện, trường học hạnh phúc, mô hình giáo dục hòa nhập... cho học sinh các trường phổ thông nói chung và cho học sinh khuyết tật nói riêng đã được quan tâm và triển khai nghiên cứu. Có thể kể đến, nghiên cứu của của Đặng Thị Thúy Hằng (2018) về vai trò và giải pháp phát triển môi trường học tập

Ngày nhận bài: 2/7/2022. Ngày sửa bài: 29/7/2022. Ngày nhận đăng: 7/8/2022.

Tác giả liên hệ: Hà Thị Thu. Địa chỉ e-mail: hathu.congtacxahoi@gmail.com

thân thiện, để các trường phổ thông lựa chọn nội dung, cách tiếp cận phù hợp với điều kiện và hoàn cảnh của nhà trường trong phát triển môi trường học tập thân thiện và đặc biệt là hình thành chân dung người học sinh đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông mới [1]. Hay nghiên cứu đánh giá của Lê Duy Dũng, Nguyễn Hồng Kiên (2019) có đề cập đến một loạt các chính sách giáo dục hòa nhập và một số giải pháp nhằm hướng tới mục tiêu quản lý hiệu quả giáo dục hòa nhập ở trường học của Việt Nam [2]. Dựa vào tổng quan các công trình, tài liệu nghiên cứu, văn bản chính sách liên quan đến mô hình nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế cho thấy đây vẫn là một vấn đề mới mẻ, chưa được nghiên cứu nhiều. Vì thế, mục đích của bài viết là làm sáng tỏ những tiêu chí và nội dung của mô hình nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế tại các trường học ở Việt Nam hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế

Theo Thông tư 45/TT-BGDĐT quy định về xây dựng trường học an toàn thì môi trường giáo dục an toàn là môi trường nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục trong đó trẻ em được bảo vệ, được đối xử công bằng, nhân ái; không bị bạo hành, xâm hại; môi trường giảm thiểu tối đa hoặc loại bỏ hoàn toàn các yếu tố nguy cơ gây tai nạn thương tích và ảnh hưởng tiêu cực đến tâm lý, sức khỏe tâm thần; trẻ em được dễ dàng tiếp cận với môi trường xung quanh, được tạo điều kiện tốt nhất để phát triển toàn diện phù hợp với độ tuổi, giới tính và khả năng của bản thân [3]. Trường học thân thiện là trường học có môi trường sống lành mạnh, an toàn, tránh được những bất trắc, nguy hiểm đe dọa học sinh. là nơi học sinh được đối xử bình đẳng, được rèn luyện kỹ năng sống và có cơ sở vật chất đảm bảo các quyền tự nhiên thiết yếu của người học [4].

Về bản chất, trẻ em là đối tượng cần được chăm sóc, bảo vệ, không phân biệt trẻ em đó có nguồn gốc gia đình giàu hay nghèo, khuyết tật hay không khuyết tật. Chính vì vậy, học sinh yếu thế ở trong bài viết này có thể được hiểu là học sinh có nhu cầu cần được trợ giúp, là học sinh gặp một hay một vài vấn đề về tâm lý hoặc xã hội, như bị khiếm khuyết, mắc bệnh nan y, gia đình nghèo, đặc điểm tâm sinh lý bất thường... từ đó dẫn đến việc các em gặp khó khăn hoặc thiếu sự hòa nhập trong học tập. Như vậy, nhóm học sinh yếu thế rất đa dạng, các em có thể gặp khó khăn do chính bản thân các em mắc phải như: khuyết tật nhìn, khuyết tật vận động, chậm phát triển nhận thức, rối loạn hành vi; mắc bệnh nan y và mãn tính như tim mạch, máu, HIV; bệnh tự kỉ... cũng như các em bị rơi/nằm trong hoàn cảnh khác như gia đình nghèo, gia đình khó khăn, mồ côi, gia đình sao nhãng, gia đình không có đủ điều kiện để chăm sóc, dạy dỗ và quan tâm đến trẻ... Khi học sinh trong hoàn cảnh này thì nguy cơ thiếu an toàn, bị phân biệt đối xử, bị kì thị, bị trêu chọc, bị bạo hành, bị gián đoạn việc học... là rất lớn và điều này gây cản trở cho sự phát triển và hoàn thiện về thể chất, tinh thần và xã hội của học sinh yếu thế.

Chính vì vậy, đồng hành với gia đình, cộng đồng và xã hội thì vai trò của nhà trường, giáo dục nhà trường là vô cùng quan trọng. Nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập sẽ giúp hạn chế những tổn thương và mất mát mà học sinh yếu thế đang gặp phải.

Trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm nhóm học sinh yếu thế được hiểu là một môi trường học tập mà ở đó học sinh là trung tâm, trẻ được khuyến khích tham gia, đảm bảo môi trường lành mạnh, an toàn, không có định kiến, không bạo lực, học sinh được đánh giá, đối xử một cách khách quan, được quan tâm đến vấn đề sức khỏe thể chất, tinh thần và trí tuệ thông qua các nghiệp vụ về giáo dục, tâm lý học và công tác xã hội.

Việc giáo dục học sinh yếu thế nói chung và xây dựng nhà trường an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế nói riêng là góp phần rất lớn trong việc đáp ứng yêu cầu về giáo dục mà còn thể hiện tinh thần nhân văn sâu sắc, không chỉ trực tiếp bảo vệ, giúp đỡ các học

sinh mà còn lan tỏa tinh thần vượt khó, vượt nghịch cảnh, thấy được sự quan tâm sâu sắc của nền giáo dục, của nhà trường trong việc thực hiện đầy đủ các mục tiêu giáo dục

2.2. Xây dựng mô hình học an toàn, thân thiện và an toàn cho nhóm học sinh yếu thế

Như đã trình bày ở nội dung trên, mô hình trường học an toàn, trường học thân thiện hay giáo dục hòa nhập đã có, được triển khai từ khá lâu, trong mỗi mô hình đó thì có các mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp triển khai khá rõ ràng và đã đem lại hiệu quả nhất định cho bậc giáo dục phổ thông.

- Yếu tố về cơ sở vật chất trong xây dựng nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế

Khi nói tới cơ sở vật chất ở đây là nói tới điều kiện tổ chức hoạt động cho tất cả mọi học sinh và trong đó có nhóm học sinh yếu thế, có thể kể đến việc an toàn trong công trình xây dựng, thiết kế phải đảm bảo an toàn cho học sinh như bàn ghế học sinh yếu thế ngồi học có phù hợp không, hành lang, cầu thang có phù hợp và an toàn không, cây cối trong nhà trường, khu vệ sinh có thuận tiện, khu vui chơi giải trí, khu phát học tập rèn luyện thể chất có phù hợp với học sinh yếu thế không?... Thực tế đã có công trình trường học đã không đủ tiêu chuẩn an toàn và đã gây ra thương tích thậm chí cả tính mạng cho học sinh.

Việc tổ chức rà soát, kiểm tra, thực thi các điều kiện đảm bảo an toàn trường học về cơ sở vật chất; cung cấp tài liệu, chương trình bồi dưỡng cho giáo viên nhà trường, tổ chức tuyên truyền cho học sinh được phải được thực hiện thường xuyên, có kế hoạch đầy đủ thông qua vai trò của Ban an toàn trong trường học cũng nên được phát huy và chú trọng.

Bên cạnh, các điều kiện cơ sở vật chất chung ra cho tất cả các học sinh thì cần chú ý đến cơ sở vật chất cho học yếu thế như học sinh khuyết tật vận động, học sinh khiếm thị, các em cần có khu vui chơi, việc thiết kế đường đi, lối lên xuống giữa tòa nhà và sân chơi, khu vệ sinh phải được thiết kế phù hợp với dạng khuyết tật; hệ thống thư viện và tư liệu học tập phải đáp ứng được như sách chữ nổi Braille, sách nói dành cho học sinh khiếm thị.

Bên cạnh, việc chú ý đến cơ sở vật chất trong trường học, thì việc chú ý đến an toàn giao thông cho học sinh nói chung và học sinh yếu thế nói riêng cũng rất quan trọng, đó là an toàn nơi công trường, tránh việc xe cộ đi lại nhanh và sát công trường; đường xá giao thông gần trường cần có hệ thống chỉ báo đầy đủ, và cần chú ý đến sự an toàn cho học sinh trên những tuyến đường mà lưu lượng học sinh đi lại đông đúc thông qua vai trò của hỗ trợ của đội bảo vệ trường, dân quan tự quản tại địa phương, giáo viên chủ nhiệm...

- Yếu tố tập trung vào con người trong xây dựng nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế

Con người luôn là yếu tố hàng đầu trong giáo dục, sự tập trung vào yếu tố con người để tạo ra sự tích cực học tập, bầu không khí học tập để có thể tạo ra hiệu quả và sự sáng tạo trong hoạt động giáo dục. Yếu tố con người ở đây, đầu tiên có thể nói đến học sinh yếu thế với tư cách là người học, thầy cô và mối quan hệ giữa học sinh yếu thế và thầy cô; học sinh sinh khác và mối quan hệ giữa học sinh yếu thế với học sinh khác... trong việc thực hiện mục tiêu của giáo dục là phát triển về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ; hình thành và phát triển nhân cách và đạt kết quả học tập theo mong đợi. Nói một cách thông thường chính là tạo ra sự đối xử tử tế, phát huy được lòng tốt trong các mối quan hệ.

Về phía học sinh yếu thế, học sinh trong nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập là học sinh được quan tâm đến sức khỏe thể chất, tâm lí khi tham gia học tập, thúc đẩy được động cơ, có ý chí và tinh thần vượt khó khăn trở ngại do hoàn cảnh, bệnh tật hay khiếm khuyết gây ra.

Về phía giáo viên và mối quan hệ với giáo viên thì người thầy/cô ngoài năng lực chuyên môn, nghiệp vụ sư phạm thì cần có năng lực giúp học sinh yếu thế phát huy được điểm mạnh

của mình học tập, thầy cô cần xây dựng giáo án phù hợp với từng đối tượng học sinh yếu thế; bên cạnh đó cần có kiến thức và kỹ năng giao tiếp được để nắm bắt các vấn đề học sinh yếu thế đang gặp, từ đó động viên chia sẻ với học sinh yếu thế và phối hợp với cán bộ chuyên môn khác để xây dựng được kế hoạch trợ giúp học sinh yếu thế. Bên cạnh đó, nếu có học sinh khiếm thính, khiếm thị thì các thầy cô cần phải biết về chữ nổi Braille và ngôn ngữ ký hiệu, vậy nhà trường cũng cần đào tạo, tập huấn về loại hình ngôn ngữ này cho giáo viên nếu nhà trường có học sinh khiếm thị và khiếm thính theo học. Về phía giáo viên/người dạy/ cán bộ làm việc với học sinh tại trường học, có thể nói đến nhà tham vấn tư vấn tâm lý, đặc biệt là nhân viên công tác xã hội trường học- nhân viên này sẽ nắm bắt sâu sắc và đầy đủ trường hợp học sinh yếu thế và từ đó với chuyên môn Công tác xã hội sẽ chủ động nắm bắt, hỗ trợ và đề xuất kế hoạch hỗ trợ với Ban giám hiệu nhà trường để tiến hành trợ giúp học sinh có hiệu quả nhất, đảm bảo được tính bền vững, lâu dài của hoạt động trợ giúp.

Về mối quan hệ giữa học sinh yếu thế với các bạn học thì làm sao để học sinh toàn trường biết thông cảm, tôn trọng sự khác biệt, phát huy tình thân tương thân tương ái, biết giúp đỡ nhau trong học tập và cuộc sống. Cần xây dựng một trường học không bạo lực, không bắt nạt, không phân biệt đối xử... Thực tế, đã có rất nhiều tấm gương điển hình về tình bạn giúp nhau trong học tập, chúng ta cần có chế độ hỗ trợ cho học sinh giúp bạn yếu thế, cần đồng viên và khen thưởng kịp thời để làm tấm gương cho các học sinh noi theo.

- Về yếu tố về phương thức, cách thức triển khai các hoạt động dạy học và giáo dục để đảm bảo nhà trường hòa nhập cho học sinh yếu thế

Bên cạnh sự tạo ra đảm bảo về cơ sở vật chất của nhà trường, về năng lực sư phạm cũng như những kiến thức khác để tạo môi trường an toàn, thân thiện và hòa nhập cho học sinh yếu thế thì cách thức triển khai hoạt động dạy học và giáo dục cũng rất cần thiết. Cách thức triển khai các hoạt động dạy ở đây đó là lớp học nếu có học sinh khuyết tật vận động, học sinh khiếm thị, khiếm thính.. gặp khó khăn trong việc ghi chép, học tập và học sinh bị mắc bệnh mãn tính sức khỏe không đảm bảo để tham gia thường xuyên trên lớp... thì nhà trường sẽ triển khai, tổ chức hoạt động dạy học như thế nào, nhất là các vấn đề về quy mô lớp học, tài liệu, sách vở, giáo án bài giảng, phương pháp đánh giá, hỗ trợ dạy theo nhóm, tạo điều kiện tự học, hay dạy online... cho học sinh để học sinh đảm bảo khối lượng kiến thức tối thiểu và theo được chương trình dạy học của nhà trường.

Việc tạo ra môi trường giáo dục an toàn, thân thiện, hòa nhập không chỉ giúp cho học sinh yếu thế, nhất là học sinh khuyết tật thấy chúng được mong đợi, được khuyến khích điều chúng có thể làm cho bản thân, cho gia đình; làm chúng phát triển được ý thức cái tôi khỏe mạnh, tích cực; khám phá được khả năng tiềm năng của chúng mà còn giúp cho tất cả các học sinh khác biết cách yêu thương, thân ái, để xây dựng lòng nhân hậu và vị tha, biết tôn trọng sự khác biệt của con người, từ đó làm giàu vốn sống của tất cả mọi học sinh. Vì vậy, điều này cho thấy, nhà trường cần tìm kiếm những chương trình, thiết kế các chương trình và tổ chức hoạt động phù hợp với nhu cầu và năng lực của học sinh yếu thế nói chung và học sinh khuyết tật nói riêng.

Trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập là ngôi trường mà ở đó tất cả học sinh có nhu cầu học tập và năng lực học tập đều được tham gia học tập, được đối xử bình đẳng và có phương pháp dạy học phù hợp với từng “sự yếu thế” của học sinh.

2.3. Một số cơ sở pháp lý liên quan trong việc xây dựng mô hình trường học thân thiện cho nhóm học sinh yếu thế

Việc xây dựng mô hình trường học an toàn, trường học thân thiện, hòa nhập đã được triển khai từ rất lâu, nhiều văn bản pháp lý đã được ban hành. Tuy nhiên, để xây dựng mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế còn là vấn đề mới, nên việc dựa

trên một số văn bản pháp lí hiện hành là vô cùng cần thiết, có thể dựa trên một số văn bản pháp lí tiêu biểu sau đây:

Luật số 43/2019/QH14 ngày 14 tháng 6 năm 2019, Luật Giáo dục, trong Luật cũng đã đưa được nội dung hết sức quan trọng vào bộ luật này là “Xây dựng trường học an toàn, lành mạnh, thân thiện”.

Luật số 102/2016/QH13 ngày 05 tháng 4 năm 2016, Luật Trẻ em, đã quy định các nhóm trẻ em các nhóm trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt cần được bảo vệ, chăm sóc và tạo điều kiện giáo dục.

Luật số 51/2010/QH12 ngày 17 tháng 6 năm 2010, Luật người khuyết tật, đã quy định về giáo dục hòa nhập cho người khuyết tật, quy định quyền được tham gia giáo dục, quyền được bảo trợ xã hội cho người khuyết tật, trong đó có trẻ em khuyết tật.

Nghị định số 80/2017/NĐ-CP qui định về trường học an toàn, thân thiện, lành mạnh và phòng, chống bạo lực học đường; ngoài ra còn ban hành nhiều thông tư quy định về tiêu chí trường học an toàn, phòng, chống tai nạn thương tích, an toàn giao thông, an toàn thực phẩm...

Chỉ thị 993/CT-BGDĐT năm 2019 về tăng cường giải pháp phòng, chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục.

Quyết định số 5886/QĐ-BGDĐT năm 2017 ban hành chương trình hành động phòng, chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông, giáo dục thường xuyên giai đoạn 2017-2021.

Kế hoạch số 29/KH-BGDĐT, ngày 11 tháng 01 năm 2021 về việc kết nối nguồn lực xã hội xây dựng trường an toàn, thân thiện cho trẻ em, học sinh giai đoạn 2021-2025

Thông tư 13/2020/TT-BGDĐT quy định tiêu chuẩn cơ sở vật chất các trường mầm non, tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông có nhiều cấp học.

Quyết định số 23/QĐ-TTg ngày 07/01/2021 về phê duyệt chương trình hành động quốc gia vì trẻ em giai đoạn 2021 – 2030.

Quyết định số 1920/QĐ-TTg ngày 25/11/2020 phê duyệt Chương trình trợ giúp xã hội và phục hồi chức năng cho người tâm thần, trẻ em tự kỉ và người rối nhiễu tâm trí dựa vào cộng đồng giai đoạn 2021-2030.

Thông tư 33/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018, hướng dẫn công tác xã hội trong trường học, nhằm mục đích bảo vệ học sinh được an toàn trước các nguy cơ bị xâm hại, bị bạo lực, phòng trách tệ nạn xã hội; nâng cao nhận thức và kĩ năng công tác xã hội cho giáo viên trong trợ giúp học sinh; kết nối nguồn lực cộng đồng để thực hiện công tác này.

Thông tư 31/2017/TT-BGDĐT ngày 18 tháng 12 năm 2017, hướng dẫn thực hiện công tác tư vấn tâm lí cho học sinh trong trường phổ thông.

Như vậy, có thể thấy hệ thống chính sách, cơ sở pháp lí cho việc xây dựng mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế đã đầy đủ và đồng bộ, từ Luật cũng như văn bản dưới luật về trẻ em, trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt, chăm sóc giáo dục trẻ em, hướng dẫn quy định về xây dựng mô hình nhà trường an toàn, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường... cho đến văn bản quy định các hoạt động trợ giúp cho trẻ em nói chung và trẻ em có nhu cầu được trợ giúp nói riêng như tham vấn tâm lí, công tác xã hội...

2.4. Giải pháp xây dựng mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế

Một là, các giải pháp về cơ chế, chính sách

Hiện nay, hệ thống văn bản pháp lí làm cơ sở triển khai mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế đã có khá nhiều, tuy nhiên tiếp tục hoàn thiện hành lang pháp lí về công tác đảm bảo an toàn trường học, phòng chống bạo lực học đường vẫn là

nhiệm vụ thường xuyên. Vấn đề cần thiết ở thời điểm này là cần ban hành văn bản chương trình hành động mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thế với các mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp cụ thể của mô hình đó [2].

Các văn bản quy định về xe bus học đường, xe đưa đón học sinh, học sinh yếu thế; các văn bản về công tác an toàn trong phòng cháy chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ trong các trường học cũng cần ban hành sớm.

Bên cạnh đó, là cần văn bản pháp lí về đầu tư cơ sở vật chất cho nhà trường để thực hiện được nhiệm vụ nhà trường an toàn cho học sinh yếu thế, nhất là học sinh khuyết tật, ví cần cần kinh phí để sửa chữa để làm sao học sinh khuyết tật có thể tham gia, sử dụng được cơ sở vật chất của nhà trường, ví dụ sân chơi có mái che, hệ thống lối đi lại thuận tiện cho học sinh đi xe lăn, cho học sinh khiếm thị, hay sự đầu tư cho hệ thống biển báo, chỉ báo lối đi lại trong trường cũng như bên ngoài gần khu vực nhà trường để đảm bảo an toàn cho học sinh khuyết tật

Chính sách đầu tư cơ sở vật chất thể hiện ở sự đầu tư cho thư viện học tập (sách nói, sách chữ nổi braille cho học sinh khiếm thị,...), mua sắm các vận dụng thể dục thể thao phù hợp, an toàn với sức khỏe và khả năng của học sinh khuyết tật.

Hai là, các giải pháp về nhân lực thực hiện. Nhân lực ở đây, ngoài giáo viên chủ nhiệm lớp, giáo viên bộ môn thì còn nói tới giáo viên giáo dục đặc biệt, nhà tham vấn tâm lí, nhân viên công tác xã hội trường học, đội ngũ tình nguyện viên... Đội ngũ giáo viên ngoài thực hiện nung lực chuyên môn và nghiệp vụ sư phạm để dạy học và giáo dục các em, cũng cần xem xét lớp mình chủ nhiệm, lớp mình tham gia dạy học có học sinh yếu thế cụ thể trong hoàn cảnh nào để nắm bắt kịp thời nhất tâm tư, tình cảm, nguyện vọng, cần thay đổi phương pháp giảng dạy, giáo án dạy học cho phù hợp với học sinh và đề xuất biện pháp đánh giá học sinh cho phù hợp., đối với lớp học có học sinh khiếm thính thì cần sự phối hợp với giáo viên giáo dục đặc biệt như thế nào. Để thực hiện tốt mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thì không thể vắng bóng nhân viên công tác xã hội trong trường học, việc thành lập Phòng Công tác xã hội trường học là vô cùng cần thiết, với vai trò của mình Nhân viên công tác xã hội, cùng với giáo viên giáo dục đặc biệt, nhà tâm lí học (hoặc giáo viên đã được đào tạo, tập huấn về Tham vấn, tư vấn tâm lí học đường), các tình nguyện viên... Sẽ lập kế hoạch trợ giúp cho học sinh yếu thế một cách bài bản chuyên nghiệp nhất, họ sẽ kết nối mạnh mẽ với giáo viên bộ môn, với gia đình, cộng đồng trong việc giải quyết những khó khăn, vướng mắc mà học sinh đang gặp phải; cũng như họ sẽ thúc đẩy hoạt động huy động nguồn lực cộng đồng để trợ giúp cho học sinh yếu thế của nhà trường [5].

Ba là, các giải pháp về tuyên truyền, truyền thông nâng cao nhận thức về trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập. Truyền thông nâng cao nhận thức về mô hình trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho chính bản thân học sinh, giáo viên toàn nhà trường cũng như truyền thông cho gia đình, cộng đồng, xã hội về mô hình này là rất quan trọng. giúp cho mỗi cá nhân, tổ chức nâng cao và phát huy vai trò và nghiêm túc thực hiện mô hình và triển khai mô hình có hiệu quả [6,7]. Đối với nhà trường, cần truyền thông mạnh mẽ cho học sinh toàn nhà trường để các em thực hiện nghiêm túc, học sinh yếu thế được tạo môi trường, bầu không khí để tích cực tham gia học tập, học sinh khác xây dựng được lòng yêu thương, thái độ ứng xử tốt, lòng tương ái với bạn bè thông qua quá trình học tập và sinh hoạt động tại nhà trường cũng như tại địa phương. Việc tuyên truyền, nâng cao nhận thức đến đội ngũ giáo viên có thể tổ chức thông qua các hội thi nghiệp vụ sư phạm, qua tổ chức bồi dưỡng, tập huấn cho cán bộ, giáo viên thực hiện công tác này. Đặc biệt, các nội dung về an toàn, thân thiện và hòa nhập trong trường phổ thông... sẽ được tích hợp, lồng ghép vào các môn học dạy chính khóa; tổ chức thông qua hoạt động trải nghiệm trong chương trình Giáo dục phổ thông mới.

Bốn là, các giải pháp về cải thiện/cải tiến chương trình dạy học, phương pháp đánh giá học sinh. Giải pháp cải thiện/cải tiến chương trình dạy học, phương pháp đánh giá học sinh yếu thể là rất cần thiết vì học sinh yếu thể khá đa dạng, nếu là học sinh khuyết tật, học sinh bị bệnh nan y, mãn tính... thì cũng có nhiều dạng khuyết tật khác nhau mà ảnh hưởng đến quá trình tham gia học học tập cũng như kết quả học. Vì vậy, để đảm bảo khách quan, công bằng trong giáo dục thì không thể lấy một chương trình, một phương thức triển khai, một điều kiện tổ chức, một phương pháp đánh giá kết quả học tập... để áp dụng cho tất cả mọi học sinh trong nhà trường. Nhà trường cần nghiên cứu và xây dựng chương trình, tổ chức chương trình, phương thức đánh giá cho phù hợp với từng loại khiếm khuyết, khó khăn của học sinh yếu thể. Ví dụ, trong tổ chức dạy học thì học sinh khuyết tật khuyết tật, khiếm thị, học sinh cận thị nặng... nên được bố trí ngồi bàn đầu để tiếp thu bài học tốt hơn, hay môn thể dục thì bố trí học môn thể dục nào, cách học ra sao cho học yếu thể để các em vẫn được phát triển thể chất của mình...

Năm là, các giải pháp về xã hội hóa. Bên cạnh, các nguồn lực do Nhà nước hỗ trợ thì nhà trường cần chủ động thúc đẩy công tác xã hội hóa dựa trên các văn bản hướng dẫn của Bộ/ngành. Các nguồn lực xã hội hóa ở đây có thể là trong cộng đồng, sự đóng góp của cha mẹ học sinh toàn trường, của cộng đồng địa phương thì cần thúc đẩy sự tham gia của các doanh nghiệp trong và ngoài nước có trên địa bàn, các tổ chức quốc tế về giáo dục, để thúc đẩy tốt nhất mô hình này. Các nguồn lực huy động trong quá trình xã hội hóa rất đa dạng, có thể là tiền bạc, tài sản vật chất, trang thiết bị... thì cũng có thể nhân lực (tình nguyện viên) để hỗ trợ đưa trẻ em yếu thể đến trường, trợ giúp trẻ đến trường an toàn nhất là ở các cung đường có mật độ giao thông đông đúc, phương tiện xe thô sơ, xe cơ giới, thậm chí xa trọng tải lớn qua lại rất nhiều. Đặc biệt, cũng cần tăng cường sự phối hợp giữa cha mẹ học sinh với nhà trường tốt hơn bởi khi sự phối hợp giữa gia đình và nhà trường hiệu quả, gắn kết hơn thì việc thực hiện các nhiệm vụ giáo dục toàn diện cho học sinh cũng sẽ tốt hơn, học sinh được đảm bảo an toàn, tạo điều kiện cho học sinh được hòa nhập trong học tập.

3. Kết luận

Học sinh yếu thể ở trong bài viết này có thể được hiểu là học sinh có nhu cầu cần được trợ giúp là học sinh gặp một hay một vài vấn đề về tâm lý hoặc xã hội, như bị khiếm khuyết, mắc bệnh nan y, gia đình nghèo, đặc điểm tâm sinh lý bất thường... mà từ đó dẫn đến việc các em gặp khó khăn hoặc thiếu sự hòa nhập trong học tập.

Trường học an toàn, thân thiện, hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể được hiểu là một môi trường học tập mà ở đó học sinh là trung tâm, trẻ được khuyến khích tham gia, đảm bảo môi trường lành mạnh, an toàn, không có định kiến, không bạo lực, học sinh được đánh giá, đối xử một cách khách quan, được quan tâm đến vấn đề sức khỏe thể chất, tinh thần và trí tuệ thông qua các nghiệp vụ về giáo dục, tâm lý học và công tác xã hội.

Mô hình trường học được đề cập trên 3 khía cạnh đó là: Yếu tố về cơ sở vật chất trong xây dựng nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập; Yếu tố tập trung vào con người trong xây dựng nhà trường an toàn, thân thiện và hòa nhập; Yếu tố về phương thức, cách thức triển khai các hoạt động dạy học và giáo dục để đảm bảo nhà trường hòa nhập cho học sinh yếu thể

Hệ thống một số văn bản pháp lý cần thiết, có giá trị trong việc xây dựng mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể

Đề xuất hệ thống giải pháp để xây dựng và thúc đẩy mô hình trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập cho nhóm học sinh yếu thể, như: Giải pháp về cơ chế, chính sách; Giải pháp về nhân lực thực hiện; Giải pháp về tuyên truyền, thông tin nâng cao nhận thức về trường học an toàn, thân thiện và hòa nhập; Giải pháp cải thiện/cải tiến chương trình dạy học, phương pháp đánh giá học sinh; Nhóm giải pháp xã hội hóa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đặng Thị Thúy Hằng (2018), Phát triển môi trường học tập thân thiện cho học sinh trong nhà trường phổ thông, *Tạp chí Khoa học giáo dục Việt Nam*, số 13 tháng 1/2018
- [2] Lê Duy Dũng, Nguyễn Hồng Kiên (2019), Đánh giá hiệu quả các chính sách giáo dục dành cho trẻ khuyết tật và đề xuất biện pháp quản lý giáo dục hòa nhập ở trường học Việt Nam, *Tạp chí Khoa học giáo dục Việt Nam*, số 23 tháng 11/2019
- [3] Thông tư 45/TT-BGDĐT ngày 31/12/2021 Quy định về việc xây dựng trường học an toàn, phòng chống tai nạn thương tích tại các cơ sở giáo dục mầm non.
- [4] Nguyễn, T. B. (2013). Những rào cản chất lượng học tập của trẻ khuyết tật ở Việt Nam. *VNU Journal of Science: Education Research*, 29(2).
- [5] Huỳnh Văn Sơn (2019), Thực trạng công tác phát triển đội ngũ làm công tác tham vấn học đường ở khu vực phía Nam, *Tạp chí Khoa học giáo dục Việt Nam*, số 16 tháng 4/2019
- [6] Hà Thị Thu (2015) , Mô hình giáo dục đối với người khuyết tật tại Việt Nam hiện nay, *Tạp chí Khoa học nhân lực xã hội*, số 4 (23) 2015.
- [7] Phạm , H. T., Trịnh , T. T. T., & Nguyễn , T. D. (2021). Giáo dục hòa nhập trẻ khuyết tật: Nghiên cứu thực trạng tại tỉnh Vĩnh Phúc giai đoạn 2015-2021. *Tạp Chí Giáo dục*, 505(1), 60–64.

ABSTRACT

Building a model of safe, friendly, and inclusive school for disadvantaged students

Ha Thi Thu

Graduate Academy of Social Sciences, Vietnam Academy of Social Sciences

Building a model of a safe, friendly, and inclusive school for disadvantaged students is the new and holistic approach of several safe and happy school models towards ensuring the student's well-being... The model of a safe, friendly, and inclusive school for disadvantaged students includes counseling, psychological counseling, and social work activities to support disadvantaged students. This paper aims to analyze and explains the concept and content of this model as well as the legal basis system then propose solutions to build a safe, friendly and inclusive school model for disadvantaged students.

Keywords: safe and friendly school, safe, friendly, and inclusive school for disadvantaged students, disadvantaged students.